

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE CHOIR IN MUSIC AND LIFE

Nguyen Tien Thanh

Thanh Hoa University of Culture, Sports and Tourism

Email: nguyentienthanh.amnhac@dvttdt.edu.vn

Received: 02/01/2024

Reviewed: 11/4/2024

Revised: 16/4/2024

Accepted: 24/5/2024

Released: 31/5/2024

Choir is one of the most popular and ancient forms of singing art. In terms of origin, choirs appeared and developed along with daily activities. It is an art form that truly and diversely reflects people's thoughts, feelings, worldviews and ideals. The article presents the history, role and significance of choirs in music and life today.

Keywords: Choir; Role; Significance

---

1. Giới thiệu

Lịch sử loài người đã chứng minh: Loại hình ca hát xuất hiện cùng thời điểm ngôn ngữ loài người xuất hiện. Đó là những khúc hát của những người bà, người mẹ ru cho con trẻ ngủ ngon giấc hơn; là những khúc hát thể hiện tâm tư tình cảm của người dân lao động; là những khúc ca ca ngợi đáng tối cao đã giúp con người chiến thắng tự nhiên và cung cấp nguồn sống cho nhân loại,... Tuy nhiên, do nhiều yếu tố chủ quan và khách quan, con người sống ở các vùng miền khác nhau sẽ có giọng hát khác nhau: Giọng hát người sống vùng biển thường trầm khỏe; người sống vùng sơn cước thường có giọng hát âm vực cao, trong trẻo... Đây chính là cơ sở lý giải cho việc hình thành các loại giọng hát mang tính vùng miền.

Các thể loại âm nhạc liên quan đến giọng hát của con người có thể kể đến như: Hát tập thể, hát đồng ca, hợp xướng, song ca, tam ca, tứ ca,... đều có chung một nguồn gốc. Qua bao thăng trầm của lịch sử phát triển, cho đến nay loại hình hợp xướng cũng dần được hoàn thiện và phát triển theo cả hai hướng dân gian và chuyên nghiệp.

Hợp xướng [tiếng Anh (Choir); tiếng Đức (Chor); tiếng Pháp (Choeur); tiếng Nga (Khor)] là một thể loại âm nhạc lớn viết cho thanh nhạc gồm nhiều bè. Hợp xướng quy tụ một số lượng lớn người biểu diễn, trong đó mỗi bè lại do một vài loại giọng (giọng nam hoặc giọng nữ) trình diễn. Hợp xướng thường xuất hiện trong một số cảnh, tiết mục dùng trong nhạc kịch (Opera), dần dần cũng được tách khỏi các màn hát trong nhạc kịch để xây dựng thành những tác phẩm độc lập có phong cách trình diễn riêng. Theo sự phát triển chung của nghệ thuật âm nhạc chuyên nghiệp và hiện đại, hợp xướng đã dần khẳng định giá trị, ý nghĩa

và vai trò của mình trong sự phát triển một cách chuyên nghiệp của nền âm nhạc thế giới và đã được đánh giá là đỉnh cao của nghệ thuật hát bè [7].

Hợp xướng khi không có phần đệm của khí nhạc thì gọi là Acappella. Tuy nhiên, phần nhiều hợp xướng đều có phần đệm của khí nhạc hoặc biểu diễn cùng với dàn nhạc. Hợp xướng lớn còn có các thể loại như Cantata, Requiem,...

2. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Hợp xướng được hình thành và phát triển từ rất sớm trong lối hát nhiều bè phương Tây thời kỳ Cổ đại hoặc trong các nhà thờ Thiên Chúa Giáo phương Tây thời kỳ Trung cổ. Có thể nghiên cứu lịch sử hình thành và phát triển nghệ thuật hợp xướng phương Tây theo các hướng: 1) Nghiên cứu lịch sử hình thành và phát triển nghệ thuật hợp xướng lần lượt theo các thời kỳ Cổ đại, Trung cổ, Phục hưng, tiền Cổ điển, Cổ điển, Lãng mạn, Hiện đại, Đương đại; 2) Nghiên cứu lịch sử hình thành và phát triển nghệ thuật hợp xướng theo thế kỷ lần lượt qua các thế kỷ IV, V,... XIII, XIV,...

Theo quan sát, tìm hiểu, nghiên cứu chúng tôi thấy rằng: Để có thể hướng dẫn, chỉ huy, dàn dựng một tác phẩm hợp xướng ở mức độ nào đó, ngoài việc biết cách lựa chọn giọng hát của hợp xướng viên, phân chia bè trong hợp xướng, chọn bài hợp xướng phù hợp với dàn hợp xướng,... thì người chỉ huy - dàn dựng cũng phải đặc biệt quan tâm đến các kỹ thuật thanh nhạc cơ bản như: Phương pháp lấy hơi, giữ hơi, điều khiển hơi thở trong khi hát, khẩu hình tương ứng cho các âm thanh, phương pháp nhả chữ, ổn định cao độ lời ca,... để đảm bảo kỹ thuật tròn vành, rõ chữ trong thanh nhạc cho dàn hợp xướng. Đặc biệt là kỹ năng nghe của các hợp xướng viên để tạo nên sự kết hợp hài hòa có chất lượng.

Hợp xướng luôn được các nhạc sĩ coi là một trong những phương tiện đặc biệt trong việc truyền tải thông điệp tới người nghe đồng thời còn tạo được màu sắc cho sân khấu bằng các kỹ thuật thể hiện lời ca. Trong các thể loại âm nhạc lớn như: Messa, Requiem, Cantata, Oratorio, Opera, Giao hưởng hợp xướng... hợp xướng luôn là thành phần đóng vai trò quan trọng cho việc tạo liên kết cho một chỉnh thể hoàn thiện tác phẩm âm nhạc đó. Nghệ thuật hợp xướng không chỉ hấp dẫn bởi thể mạnh trong việc diễn tả những vấn đề lớn của xã hội, mà còn đòi hỏi sự tinh tế, sâu sắc giữa âm nhạc với thơ ca. Tại các quốc gia có nền âm nhạc phát triển một cách hàn lâm, kinh điển, thì hợp xướng là một trong những loại hình nghệ thuật được quan tâm phát triển và được tổ chức biểu diễn thường xuyên trong cả các sinh hoạt âm nhạc quần chúng (đội hợp xướng) và trong cả các hoạt động âm nhạc chuyên nghiệp (dàn hợp xướng quốc gia).

Sự hình thành và phát triển nền âm nhạc mới của Việt Nam, đặc biệt là hợp xướng Việt Nam, có mối quan hệ trực tiếp với sự du nhập của văn hóa âm nhạc phương Tây từ khoảng những năm đầu thế kỷ XX. Trải qua nhiều năm xây dựng và trưởng thành, nền âm nhạc mới của nước ta ngày càng lớn mạnh và phát triển. Dưới sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước, theo Đề cương Văn hóa Việt Nam năm 1943 thì sự nghiệp "...Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc..." đã, đang và sẽ cho phép kế thừa và phát huy những nhân tố độc đáo trong nền âm nhạc cổ truyền Việt Nam kết hợp với việc tiếp thu một cách có chọn lọc tinh hoa âm nhạc thế giới, góp phần làm phong phú cho âm nhạc nước nhà.

3. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu

Bài viết dựa trên cơ sở các phương pháp quan sát, đọc tài liệu, phân tích nội dung, vị trí, ý nghĩa của hợp xướng thông qua một số tác phẩm hợp xướng trong và ngoài nước hoặc xu hướng phát triển của nghệ thuật hợp xướng, từ đó tổng hợp, đưa ra những gợi mở nhằm phát huy tính chuyên nghiệp trong dàn dựng và biểu diễn hợp xướng tại Việt Nam.

4. Kết quả nghiên cứu

Hiện nay, vai trò của nghệ thuật hát hợp xướng trong đời sống được phổ biến rộng rãi trên các phương tiện truyền thông. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều người chưa hiểu rõ về thể loại âm nhạc này. Tác giả bài viết với mục đích để mọi người hiểu rõ hơn về giá trị, ý nghĩa và vai trò của loại hình hợp xướng, xin được gửi tới độc giả những nghiên cứu bước đầu về loại hình này.

* Hợp xướng là một từ ghép, trong đó *Hợp* có nghĩa là cùng nhau, *Xướng* có nghĩa là hát. Hợp xướng gồm nhiều bè do các giọng nam và nữ thể hiện. Vai trò của nghệ thuật hợp xướng trong đời sống xã hội đã được kiểm chứng không chỉ vì nó có những phương tiện biểu hiện rất mạnh mẽ, có thể đem đến cho người nghe những cảm xúc lớn lao mà còn khơi dậy tinh thần tương thân, tương ái, đoàn kết một cách tự giác, tích cực khi tham gia sáng tạo nghệ thuật. Tham gia vào dàn hợp xướng khiến con người xích lại gần nhau hơn, đoàn kết với nhau hơn. Hợp xướng có thể liên kết các thành viên (cả người hát, người xem và người nghe) thành một tập thể thống nhất để hướng tới nội dung, tư tưởng nghệ thuật ca hát, coi đó như là những vũ khí hùng mạnh trong công cuộc tranh đấu của họ. Hợp xướng là một thể loại nghệ thuật có khả năng liên kết tình cảm, ý chí, tư tưởng của con người, của thời đại. Mối liên hệ giữa âm nhạc và lời ca khác hẳn với thể loại khí nhạc; hợp xướng có nhiều thuận lợi để phổ cập và tạo sự gần gũi hơn với quần chúng bởi giá trị nội dung tư tưởng của tác phẩm âm nhạc được diễn tả bằng âm thanh của giọng người - một thể loại âm nhạc đặc biệt.

* Dàn hợp xướng theo cách gọi chuyên nghiệp nhất thiết phải có nhiều bè của nhiều giọng hát khác nhau bao gồm:

- Nữ cao (Soprano)
- Nữ trầm (Alto)
- Nam cao (Tenor)
- Nam trầm (Bariton, Bass)

Trong một tác phẩm hợp xướng, các bè giọng nam cao và giọng nữ cao thường đảm nhận chủ đề âm nhạc chính của tác phẩm hợp xướng; bè nam trầm và nữ trầm đảm nhiệm các bè còn lại của tác phẩm với chức năng là phần đệm về phương diện hòa âm nhằm hỗ trợ, tạo thêm màu sắc, sắc thái cho giai điệu chính của tác phẩm hoặc các bè luân phiên thể hiện chủ đề âm nhạc chính nhưng ở các hòa âm khác nhau có tính quy luật. Tác phẩm hợp xướng ít bè (2 bè - 4 giọng) thì giọng nam cao và nữ cao hát các *note* giống nhau - bè 1, giọng nam trầm và nữ trầm hát các *note* giống nhau - bè 2; hiệu quả âm thanh thật giữa các bè sẽ cách nhau một quãng tám (Octava). Tác phẩm hợp xướng nhiều bè (4 bè) thì mỗi bè đảm nhiệm giai điệu âm nhạc riêng của từng bè [4]. Nếu dàn hợp xướng thể hiện cùng một lời ca thì sẽ tạo được một tổng thể nhiều tầng âm thanh, nhiều lớp giọng, khi kết hợp cùng lúc tất cả các bè hợp xướng thì âm vực của hợp xướng được mở rộng hơn nhờ hiệu quả *âm thanh thật* của bè

Soprano và bè Bass; ở đó từng bè sẽ phát huy tốt hiệu quả lời ca trong âm vực của mình đồng thời tạo được màu sắc hòa âm phong phú hơn.

Dựa trên âm sắc và tầm cỡ giọng người, người ta chia giọng hát thành nhiều loại khác nhau gồm:

- Giọng thiếu nhi: Là loại giọng đang phát triển, chưa ổn định, chưa phân định một cách rõ ràng giọng của các giới tính.

- Giọng nam:

+ Nam cao (Tenor): Là loại giọng có nhiều khả năng diễn tả, tính chất linh hoạt sáng sủa, khỏe mạnh làm phong phú màu sắc hòa âm (giọng nam cao cũng chia làm 2 loại: Nam cao trữ tình và Nam cao kịch tính).

+ Nam trung (Bryton): Chất giọng có màu sắc ấm áp, khỏe mạnh, đầy đặn.

+ Nam trầm (Basse): Chất giọng trầm hùng, vững chắc làm nền cho hợp xướng. Ngoài ra, còn có giọng nam cực trầm (Actavist) là loại giọng hiếm gặp.

- Giọng nữ:

+ Nữ cao (Soprano): Chất giọng trong sáng, đẹp đẽ, là âm cao nhất trong dàn hợp xướng, là bè chính thường đảm nhiệm giai điệu âm nhạc chính.

+ Nữ trung (Mezzo soprano): Mang màu sắc êm dịu và hơi tối.

+ Nữ trầm (Alto): Vang khỏe, trầm hùng, âm sắc ấm áp, duyên dáng, thường đi kèm với bè nữ cao. Ngoài ra, còn có giọng nữ cực trầm (Contralto) là loại giọng hiếm gặp.

* Căn cứ vào chất giọng của con người, từ giọng hát ở lứa tuổi thiếu nhi đến giọng hát của người trưởng thành, nghệ thuật hợp xướng được hình thành các hình thức sau đây:

- Hợp xướng thiếu nhi: Ở lứa tuổi này trẻ em chưa hoàn thiện về thể chất nên chưa rõ ràng về loại giọng mà chỉ chia thành 2 loại giọng gần với đặc điểm của giọng nữ cao và nữ trầm (cho cả hai loại giọng trai và giọng gái).

- Hợp xướng nữ: Nữ cao bè 1 và bè 2; Nữ trung bè 3; Nữ trầm bè 4.

- Hợp xướng nam: Nam cao bè 1 và bè 2; Nam trung bè 3; Nam trầm bè 4.

- Hợp xướng nam nữ: Nữ cao bè 1; Nữ trầm bè 2; Nam cao bè 3; Nam trầm bè 4 [4].

* Các hình thức hợp xướng phổ biến.

- Hợp xướng Acapella: Là tác phẩm hợp xướng không có phần đệm của khí nhạc. Dàn hợp xướng phải tuân thủ ý đồ, ý tưởng, phong cách của người chỉ huy (cả về cao độ, cường độ, trường độ và âm sắc, hiệu quả âm thanh, nội dung, tư tưởng của tác phẩm). Loại hình này buộc tất cả các thành viên dàn hợp xướng phải được rèn luyện một cách chuyên nghiệp để nâng cao trình độ trong việc thể hiện chính xác tác phẩm hợp xướng,...

- Hợp xướng có nhạc đệm: Là tác phẩm hợp xướng có phần nhạc đệm của các loại khí nhạc (nếu là một khí nhạc thì thường là piano), hoặc cả dàn nhạc nhằm hỗ trợ người chỉ huy và dàn hợp xướng trong việc xử lý tác phẩm, hỗ trợ về thời gian luyện tập để tập trung hơn vào việc diễn xướng tác phẩm một cách tốt nhất. Trong tác phẩm loại này thì phần hát đóng vai trò chủ đạo còn dàn nhạc và nhạc cụ đệm có vai trò phụ đạo nhằm để ổn định và kích lệ tinh thần hoặc tăng thêm phần hiệu quả biểu diễn tác phẩm.

* Yêu cầu của một dàn hợp xướng chuyên nghiệp.

- Một dàn hợp xướng chuyên nghiệp, âm thanh lời ca đẹp, chắc khỏe, vững vàng cần đạt được các yêu cầu sau:

+ *Thứ nhất:* Dàn hợp xướng có đủ tối thiểu 4 bè tương ứng với 4 loại giọng hát chính (Soprano bè 1; Alto bè 2; Tenor bè 3, Bass bè 4). Trong mỗi bè, dù số lượng thành viên ít hay nhiều thì mỗi thành viên đều phải biết nghe nhau, biết tự điều chỉnh cường độ giọng hát của bản thân mình để lời ca hòa quyện với nhau như của một người hát. Các thành viên dàn hợp xướng phải tạo được hệ thống âm thanh lời ca đồng nhất, hài hòa ở bất kỳ sắc thái nào.

+ *Thứ hai:* Các thành viên của hợp xướng phải có trình độ phù hợp để có thể hát chuẩn xác lời ca, ổn định về cao độ và thể hiện tốt các yêu cầu khác của tác phẩm hợp xướng. Sự kết hợp giữa các bè của dàn hợp xướng sẽ tạo được các hợp âm, mỗi hợp âm được tạo từ dàn hợp xướng khi vang lên phải chuẩn xác về cao độ, cân bằng về âm lượng và đồng nhất về âm sắc; các giọng hợp xướng phải hòa quyện với nhau tạo nên hiệu quả hài hòa (ensemble) cũng như chất lượng chuyên nghiệp của dàn hợp xướng.

+ *Thứ ba:* Chất giọng của mỗi thành viên dàn hợp xướng được kết hợp với sắc thái hài hòa sẽ tạo được hệ thống lời ca có nội dung phong phú, đa dạng rất dễ chinh phục người nghe. Trong hợp xướng các yếu tố *tròn vành rõ chữ, nhẹ nhàng, du dương, mềm mại hay mạnh mẽ, ngọt ngào, vang rền, mạch lạc, ...* Tất cả các yếu tố này luôn bổ sung cho nhau, hoàn thiện lẫn nhau để tạo được hiệu quả cao trong việc truyền tải nội dung, tư tưởng của tác phẩm âm nhạc tới người nghe.

Người Việt Nam vốn có sẵn tinh thần yêu ca hát từ xa xưa, từ lời ru của các bà, các mẹ ru cho bé thơ ngủ ngon và say giấc hơn. Các nhà nghiên cứu âm nhạc trong và ngoài nước đã nhận định, ngay trong lời nói hàng ngày của người Việt đã mang nhiều tính nhạc. Tuy nhiên, cùng với sự phát triển của đời sống âm nhạc Việt Nam hiện đại, nhất là sự xuất hiện nghệ thuật hợp xướng cùng vai trò nổi bật của nó, thì nhu cầu thưởng thức âm nhạc của người Việt cũng phát triển lên tầng bậc mới. Chính sự phát triển thị hiếu âm nhạc hòa cùng sự phát triển âm nhạc tiên tiến của thế giới là nhân tố trực tiếp thúc đẩy sự phát triển mạnh mẽ công tác giáo dục âm nhạc nói chung và giáo dục âm nhạc ở các bậc học phổ thông nói riêng trong giai đoạn hiện nay.

5. Thảo luận

Hợp xướng là một thể loại âm nhạc được trình diễn bằng giọng hát (thanh nhạc) gồm nhiều bè; một loại hình diễn tấu tập thể; một nghệ thuật có khả năng liên kết, thống nhất, tình cảm, ý chí và tư tưởng của con người thông qua tác phẩm âm nhạc. Với đặc điểm dùng giọng hát và lời ca của mình, hợp xướng đã tự tạo được điều kiện để phổ cập và gần gũi với quần chúng nhân dân lao động trên toàn thế giới.

Bài viết bước đầu giới thiệu khái quát về nghệ thuật hợp xướng ở trong nước và nước ngoài nhằm đáp ứng nhu cầu tìm hiểu cũng như nhu cầu thưởng thức văn hóa âm nhạc của đông đảo quần chúng nhân dân. Các công trình và bài viết tiếp theo, chúng tôi sẽ đi vào nghiên cứu, sưu tầm, phân tích và dàn dựng những tác phẩm hợp xướng để giới thiệu tới công chúng. Chắc chắn đây sẽ là hướng phát triển tất yếu của nghệ thuật hợp xướng trên đất nước ta trong những giai đoạn tiếp theo đặc biệt cho ngành văn hóa và giáo dục.

6. Kết luận

Có thể nói, hợp xướng là một thể loại âm nhạc lớn viết cho thanh nhạc, bắt nguồn từ các sinh hoạt âm nhạc cộng đồng từ thời Cổ đại thông qua cách thức hát nhiều người và tiếp tục phát triển ở các nước châu Âu qua cách hát tập thể ở các nhà thờ Thiên Chúa giáo. Qua thời gian và các giai đoạn lịch sử, hợp xướng ngày càng phát triển mạnh mẽ trở thành một thể loại âm nhạc bác học có vai trò lớn trong quá trình phát triển nền âm nhạc chuyên nghiệp bác học của thế giới và nhân loại.

Tài liệu tham khảo

Tài liệu tiếng Việt

- [1]. Nguyễn Bách (2010), *Nghệ thuật chỉ huy dàn nhạc và hợp xướng*, Nxb Trẻ.
- [2]. Nguyễn Bách (2011), *Thuật ngữ âm nhạc*, Nxb Thanh Niên.
- [3]. Lê Vinh Hưng (2016), *Nghệ thuật hợp xướng trong sự phát triển nền âm nhạc Việt Nam*, Luận án Tiến sĩ âm nhạc học.
- [4]. Vũ Tự Lân, Lê Thế Hào (1998), *Phương pháp hát và chỉ huy dàn dựng hát tập thể*, Nxb Giáo dục.
- [5]. Nguyễn Thị Tô Mai (2014), *Opera Việt Nam*, Nxb Âm nhạc.
- [6]. Tú Ngọc (1991), *Trích giảng âm nhạc Thế giới thế kỷ XX*, Nhạc viện Hà Nội.
- [7]. Nguyễn Thị Nhung (1996), *Thể loại âm nhạc*, Nhạc viện Hà Nội, Nxb Âm nhạc.
- [8]. Nguyễn Thị Nhung (2007), *Âm nhạc Việt Nam tác giả - tác phẩm*, tập 1, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
- [9]. Lê Toàn (2007), *Âm nhạc Việt Nam tác giả - tác phẩm*, tập 1, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
- [10]. Thế Vinh, Nguyễn Thị Nhung (1985), *Lịch sử âm nhạc Thế giới*, tập 2, Nhạc viện Hà Nội.
- [11]. Nguyễn Xinh (1983), *Lịch sử âm nhạc Thế giới*, tập 1, Nhạc viện Hà Nội.
- [12]. Nguyễn Xinh, Thế Vinh, Nguyễn Thị Nhung (1987), *Trích giảng âm nhạc thế giới*, tập 1, Nhạc viện Hà Nội.

Tài liệu tiếng nước ngoài

- [13]. Barbara Brinson and Steven Demorast (2013), *Choral music: Methods and Materials*, Cengage learning, USA.
- [14]. Maurice Chevais, *Music Education for Children*, Alphonse Le Duc - Saint Honore-Paris.
- [15]. Patrice Madura Ward - Steinman (2010), *Becoming a choral music*, Routledge, New York, USA.

VAI TRÒ, Ý NGHĨA CỦA NGHỆ THUẬT HỢP XƯỚNG TRONG ÂM NHẠC VÀ CUỘC SỐNG

Nguyễn Tiến Thành

Trường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa

Email: nguyentienthanh.amnhac@dvttdt.edu.vn

Ngày nhận bài: 02/01/2024
Ngày phản biện: 11/4/2024
Ngày tác giả sửa: 16/4/2024
Ngày duyệt đăng: 24/5/2024
Ngày phát hành: 31/5/2024

Hợp xướng là một trong số những loại hình nghệ thuật ca hát phổ biến và phổ cập cổ xưa của con người. Về nguồn gốc, hợp xướng xuất hiện và phát triển song hành cùng với các sinh hoạt hàng ngày, là loại hình nghệ thuật phản ánh chân thực, đa dạng tâm tư, tình cảm, thế giới quan và lý tưởng của đông đảo quần chúng nhân dân. Bài viết giới thiệu đến độc giả lịch sử, vai trò và ý nghĩa của nghệ thuật hợp xướng trong âm nhạc và cuộc sống hiện nay.

Từ khóa: Nghệ thuật hợp xướng; Dàn hợp xướng; Vai trò; Ý nghĩa.